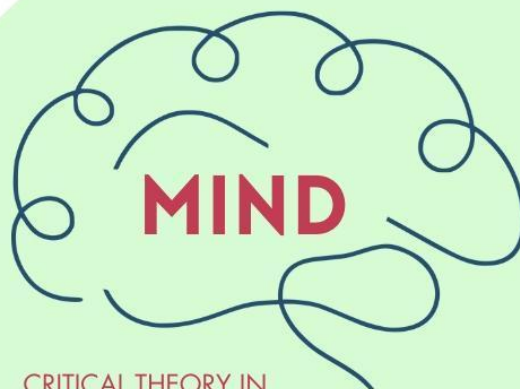

MIND: Recomandări pentru factorii de decizie din domeniul educației adulților

Promovarea gândirii critice în educația non-formală a adulților

(Un document comun de advocacy elaborat în cadrul proiectului Erasmus+ „MIND – Critical Theory in Adult Education Practice: Empowerment for Critical Actions ”)

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

Co-funded by
the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-IT01-KA220-ADU-000153426

Cuprins

Rezumat	3
Introducere în proiectul MIND	4
De ce este importantă gândirea critică – Concluziile proiectului MIND	5
Lacunele în materie de politici	5
Contribuția MIND	5
Dovezi și concluzii cheie	6
Introducere în recomandările de politică	6
Contextul strategic și politic	7
Responsabilitatea comună pentru promovarea gândirii critice	8
Recomandări pentru factorii de decizie politici la nivel european, național, local și regional	8
A. Recomandări pentru factorii de decizie din UE	8
B. Recomandări pentru factorii de decizie naționali	9
C. Recomandări pentru factorii de decizie locali și regionali	11
Integrarea cu cadrele UE și coerența politicilor	14
Căi de implementare și sustenabilitate	14
Concluzie: un apel la acțiune	15

Rezumat

Proiectul MIND și-a propus să abordeze o lacună tot mai mare în educația adulților din Europa: lipsa unor abordări sistematice, bazate pe dovezi, pentru promovarea gândirii critice (CT) în rândul cursanților adulți. Prin cercetare, dezvoltarea de modele și pilotare, MIND a demonstrat că CT nu este un obiectiv academic abstract, ci o competență practică care le permite adulților să ia decizii în cunoștință de cauză, să se implice în viața democratică și să răspundă în mod constructiv la provocările sociale și digitale.

Aceste recomandări de politici vizează transpunerea concluziilor MIND în acțiuni concrete pentru factorii de decizie din domeniul educației adulților (EA), municipalități și furnizori de EA. Ele pledează pentru integrarea CT în strategiile de învățare pentru adulți, schemele de finanțare, formarea educatorilor și programele comunitare.

Introducere în proiectul MIND

Proiectul Erasmus+ **MIND – Teoria critică în practica educației adulților: împuternicire pentru acțiuni critice -- Critical Theory in Adult Education Practice: Empowerment for Critical Actions** (2023-2025) reunește opt parteneri din Lituania, Letonia, Croația și România. Coordonat de Asociația Lituaniană pentru Educația Adulților (LAAE), acesta unește ONG-uri, universități și instituții de AE cu experiență în promovarea învățării reflexive, incluzive și bazate pe comunitate.

Scopul proiectului este de a promova o cultură a gândirii critice în educația non-formală a adulților, prin consolidarea competențelor educatorilor și împuternicirea cursanților adulți să aplice gândirea critică în viața personală, profesională și civică.

Prin cercetare, dezvoltarea de modele, pilotare și advocacy, MIND a demonstrat că gândirea critică (CT) nu este un obiectiv academic abstract, ci o competență practică care le permite adulților să navigheze în informații, să ia decizii în cunoștință de cauză și să se implice activ în viața democratică.

Principalele rezultate ale MIND includ:

- [Compendiu de literatură științifică și practică privind gândirea critică în educația adulților](#);
- [Raport executiv privind documentele și programele naționale de educație a adulților](#);
- [Modelul MIND – un cadru pedagogic pentru dezvoltarea gândirii critice prin etapele Evocare → Întrebare → Înțelegere → Reflecție → Luare de decizii](#);
- [Programul MIND](#) și [setul de instrumente MIND](#) – un curriculum de formare pentru educatorii de adulți;
- Recomandări de politici (acest document).

Dezvoltat pe baza cercetării academice și a practicii în domeniul educației adulților, modelul MIND oferă o cale structurată, dar adaptabilă, pentru dezvoltarea gândirii critice:

1. Evocare – activarea cunoștințelor, experiențelor și presupunerilor anterioare ale cursanților.
2. Întrebări cheie privind cunoștințele, experiența și intuiția anterioare – încurajarea curiozității, a cercetării și a dialogului deschis.
3. Înțelegere – analizarea informațiilor, a perspectivelor multiple și a raționamentului.
4. Reflecție și metacogniție - evaluarea valorilor, prejudecăților și implicațiilor.
5. Luarea deciziilor - aplicarea gândirii critice în contexte reale, conducând la schimbare.

Împreună, aceste rezultate oferă o abordare cuprinzătoare pentru integrarea gândirii critice în educația non-formală a adulților și contribuie la consolidarea și reflecția comunităților europene de învățare.

De ce gândirea critică este importantă - Concluziile proiectului MIND

În peisajul social și digital în rapidă schimbare de astăzi, adulții se confruntă cu provocări complexe - de la navigarea prin informații copleșitoare și dezinformare până la luarea de decizii responsabile care afectează familiile, comunitățile și societățile lor. Gândirea critică (CT) le permite adulților să pună întrebări, să analizeze și să acționeze, în loc să consume pasiv informații. Aceasta sprijină:

- Dezvoltarea personală, prin conștientizarea de sine și luarea de decizii în cunoștință de cauză;
- Angajabilitatea, prin promovarea rezolvării problemelor și a adaptabilității; și
- Participarea democratică, prin consolidarea capacității cetățenilor de reflecție și dialog.

Lacunele în materie de politici

În ciuda importanței sale, CT rămâne subreprezentată în politicile și strategiile de educație a adulților din Europa.

Raportul executiv MIND privind documentele și programele de educație pentru adulți a relevat că:

- CT este rar menționată în mod explicit în cadrele de politici privind educația adulților;
- Când este inclusă, este adesea legată în mod restrâns de alfabetizarea digitală sau media;
- Puține strategii naționale descriu metodologii specifice sau mecanisme de sprijin pentru dezvoltarea CT în rândul adulților; și
- Educatorii duc adesea lipsă atât de claritate conceptuală, cât și de instrumente practice pentru a preda CT în mod eficient.

Această lacună evidențiază necesitatea unei orientări politice mai puternice și a unui sprijin pedagogic pentru a se asigura că CT devine o competență recunoscută și măsurabilă în educația adulților.

Contribuția MIND

Proiectul MIND a abordat în mod direct această lacună prin dezvoltarea unui model bazat pe știință și practică pentru cultivarea CT în educația non-formală a adulților. Acesta a demonstrat că mediile de învățare pentru adulți sunt deosebit de potrivite pentru dezvoltarea CT, deoarece sunt:

- Participative și experiențiale, încurajând implicarea activă;
- În rădăcinate în contextele reale ale cursanților, făcând astfel reflecția semnificativă; și
- Flexibile și adaptabile, oferind spațiu pentru dialog, experimentare și dezvoltare personală.

Modelul MIND al proiectului structurează procesul de învățare prin cinci etape interconectate: Evocare → Întrebare → Înțelegere → Reflecție → Acțiune. Acest model sprijină atât educatorii, cât și cursanții în dezvoltarea CT ca o competență care combină dimensiunile cognitive, emoționale și sociale.

Dovezi și concluzii cheie

Cercetările efectuate prin Compendiul de literatură științifică și practică și Raportul executiv au furnizat o bază empirică solidă pentru aceste recomandări:

- Cursanții adulți răspund cel mai bine la activități bazate pe probleme din viața reală, mai degrabă decât la teorii abstracte.
- CT se dezvoltă cel mai eficient atunci când educatorii acționează ca facilitatori, nu ca instructori tradiționali.
- Încrederea, dialogul și respectul reciproc sunt condiții esențiale pentru ca CT să se dezvolte.
- Instituțiile de educație pentru adulți sunt dispuse și motivate să integreze CT, dar au nevoie de recunoaștere la nivel politic, resurse și sprijin profesional.

Împreună, aceste perspective constituie fundamentul recomandărilor de politică ale MIND, demonstrând că promovarea CT este atât fezabilă, cât și necesară pentru construirea unor societăți de învățare reziliente, democratice și incluzive.

Introducere în recomandările de politică

Proiectul MIND recunoaște că dezvoltarea gândirii critice (CT) în rândul adulților nu este doar un obiectiv educațional, ci și o necesitate democratică. Următoarele recomandări se bazează

pe activități de cercetare, pilotare și reflecție din cadrul proiectului și sunt structurate în funcție de trei niveluri complementare de acțiune politică:

- Nivel european – viziune strategică și alinierea politicilor
- Nivel național – integrarea sistemului, finanțarea și consolidarea capacităților
- Nivel local și regional – implicarea comunității și incluziunea

Această abordare pe mai multe niveluri reflectă convingerea că o politică eficientă de educație a adulților trebuie să funcționeze la toate nivelurile de guvernare și să implice responsabilitatea comună a factorilor de decizie, a educatorilor și a societății civile.

Următoarele recomandări se bazează pe dovezi științifice, rezultate ale proiectelor-pilot și reflecții colective ale partenerilor din cadrul proiectului.

Recomandările de politică urmăresc următoarele obiective:

- Formularea de orientări politice aplicabile privind modul de integrare și promovare a dezvoltării gândirii critice (CT) în rândul adulților în cadrul educației non-formale.
- Consolidarea capacității de advocacy a instituțiilor de educație pentru adulți, permițându-le să colaboreze mai eficient cu factorii de decizie, municipalitățile și alte părți interesate.
- Sprijinirea utilizării acestor recomandări ca instrumente de advocacy pentru politicieni și factorii de decizie la nivel municipal și regional, încurajând recunoașterea impactului civic și social al educației adulților.
- Demonstrarea responsabilității civice și a implicării prin elaborarea de recomandări care reprezintă expertiza colectivă și angajamentul social al organizațiilor partenere și al grupurilor țintă.
- Promovarea elaborării de politici bazate pe știință și practică prin recomandări bazate pe dovezi, fundamentate pe cercetarea, pilotarea și alinierea MIND la documentele strategice cheie ale UE și naționale.
- Contribuirea la elaborarea politicilor de educație a adulților prin evidențierea gândirii critice ca competență transversală esențială pentru dezvoltarea personală, capacitatea de inserție profesională și participarea democratică.

Context strategic și politic

Aceste recomandări se bazează pe cadre europene și internaționale cheie care recunosc gândirea critică ca o competență transversală esențială pentru învățarea pe tot parcursul vieții, incluziune și democrație:

- Recomandarea Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (2018) – identifică gândirea critică ca fiind esențială pentru toate competențele.
- Agenda europeană pentru învățarea în rândul adulților (2021-2030) – evidențiază reflecția și participarea civică ca priorități pentru cetățenia activă.

- Cadrele LifeComp și DigComp – definesc gândirea critică ca o dimensiune esențială a competențelor personale, sociale și digitale.
- Planul de acțiune european pentru democrație (2020) – solicită consolidarea competențelor media și a rezilienței la dezinformare.
- Recomandarea UNESCO privind învățarea și educația adulților (RALE, 2015) – promovează capacitatea adulților de autonomie, responsabilitate și înțelegere critică.

Prin alinierea MIND la aceste cadre, proiectul sprijină coerența politicilor și contribuie la viziunea europeană a unor cetățeni responsabili, reflexivi și informați.

Responsabilitate comună pentru promovarea gândirii critice

Promovarea gândirii critice în rândul adulților necesită colaborarea între mai mulți actori și niveluri de guvernare.

- Cadrele de politici, organismele de finanțare și educatorii trebuie să colaboreze pentru a se asigura că mediile de învățare încurajează reflecția, dialogul și responsabilitatea socială.
- Instituțiile UE furnizează orientarea strategică și cadrele.
- Autoritățile naționale integrează gândirea critică în sistemele de educație și formare și în standardele de calitate.
- Administrațiile locale și instituțiile de învățământ superior transpun aceste politici în experiențe de învățare incluzive și accesibile.

Această abordare cooperativă asigură că gândirea critică devine o practică vie, nu doar un concept politic.

Recomandări pentru factorii de decizie la nivel european, național, local și regional

Recomandările sunt grupate în funcție de nivelul de acțiune și responsabilitate. Fiecare dintre ele se bazează pe concluziile MIND și are ca scop să ajute factorii de decizie, municipalitățile și instituțiile de educație pentru adulți să consolideze gândirea critică în educația non-formală pentru adulți.

A. Recomandări pentru factorii de decizie din UE

Cine poate fi contactat sau implicat:

Comisia Europeană (DG EAC, DG EMPL), Cedefop, ETF, EAEA, EPALE, comisiile Parlamentului European pentru educație și ocuparea forței de muncă și rețelele societății civile europene axate pe învățarea adulților și participarea democratică.

1. Integrarea gândirii critice în strategiile UE privind educația adulților

- **Recomandări**
 - Includeți gândirea critică (CT) ca competență transversală în strategiile europene de învățare pe tot parcursul vieții și de educație a adulților.
 - Corelați CT cu cadrele UE existente, precum LifeComp, DigComp și Agenda europeană pentru competențe.
 - Alinierea la apelul pentru conexiuni mai puternice între competențele digitale, sociale și civice.
- **Punere în aplicare**
 - Includerea CT în viitoarele actualizări ale politicilor UE și în recomandările Consiliului privind învățarea adulților.
 - Evidențiați CT ca criteriu de eligibilitate sau de calitate în apelurile Erasmus+ și CERV.
 - Promovarea schimburilor între proiectele finanțate de UE care se concentrează pe CT, alfabetizarea digitală și participarea democratică.

2. Sprijinirea colaborării între cercetare, practică și politici la nivelul UE

- **Recomandări**
 - Încurajarea colaborării între mai multe țări între cercetători, furnizori de AE și factori de decizie pentru a explora modelele de dezvoltare a CT și impactul lor social.
- **Punere în aplicare**
 - Finanțarea cercetării comune și a inițiativelor-pilot privind CT și cetățenia activă.
 - Înființarea unui grup de lucru european privind CT în AE, asigurând alinierea la Agenda europeană pentru învățarea în rândul adulților (2021-2030).
 - Diseminarea rezultatelor prin intermediul rețelelor EPALE, FutureLabAE și European Learning Cities.

3. Recunoașterea și validarea competențelor în domeniul CT în întreaga Europă

- **Recomandări**
 - Promovarea recunoașterii competențelor CT dezvoltate prin AE non-formale și informale în toate statele membre.
- **Punere în aplicare**
 - Elaborarea de orientări transnaționale pentru validarea CT în cadrul Cadrului european al calificărilor (EQF).
 - Includerea descriptorilor CT în cadrele europene pentru micro-credențiale.
 - Încurajarea utilizării insinelor digitale pentru competențele CT legate de domeniile LifeComp („Gândire critică”, „Reflecție”, „Colaborare”).

B. Recomandări pentru factorii de decizie naționali

Cine poate fi contactat sau implicat:

Ministerele educației, muncii, culturii și politicii sociale; agențiile naționale pentru educația și calificările adulților; instituțiile de formare a cadrelor didactice; asociațiile AE și consiliile de cercetare; echipele naționale EPAL.

1. Integrarea CT în strategiile naționale de educație pentru adulți și învățare pe tot parcursul vieții

- **Recomandări:**
 - Recunoașteți CT ca o competență transversală fundamentală în politicile și cadrele de finanțare ale educației pentru adulți.
 - Asigurați-vă că CT apare în mod explicit alături de competențele de citire, scriere, calcul și digitale.
- **Punere în aplicare**
 - Emiterea de orientări naționale de politică care să definească competența CT pentru educatori și cursanți.
 - Referirea la modelul MIND ca cadru pedagogic practic.
 - Conectarea programelor naționale de educație, alfabetizare media și cetățenie cu competența CT.

2. Finanțarea consolidării capacităților și a dezvoltării profesionale continue (CPD)

- **Recomandări:**
 - Sprijinirea oportunităților sistematice de CPD pentru educatorii AE pentru a preda și evalua CT.
- **Implementare**
 - Adaptarea modulelor programului MIND la cursurile naționale de CPD sau micro-certificări.
 - Încurajarea abordărilor de formare și mentorat bazate pe reflecție în cadrul rețelelor AE.
 - Sprijinirea învățării între colegi și a schimbului de practici la nivel național și regional.

3. Sprijinirea recunoașterii și validării învățării CT

- **Recomandări**
 - Dezvoltați mecanisme de recunoaștere a competențelor CT dobândite de adulți prin învățarea non-formală și informală - prin micro-certificări, portofolii de învățare sau certificate de implicare civică.
- **Implementare**

- Integrarea CT în sistemele naționale de validare a învățării anterioare (VPL).
- Permiteți centrelor AE să emită insigne digitale sau certificate pentru realizările legate de CT.
- Alinierea instrumentelor naționale de recunoaștere la cadrele LifeComp și DigComp.

4. Sprijinirea parteneriatelor comunitare pentru învățarea CT

- Recomandări
 - Sprijinirea cooperării între furnizorii de AE, ONG-uri, instituții culturale, mass-media locală și universități pentru a oferi programe comune de CT și a scala nivelurile rezultatelor învățării CT.
- Implementare:
 - Finanțarea proiectelor-pilot naționale care testează modelul MIND în contexte noi (locul de muncă, comunitate, educație și formare profesională digitală).
 - Comandați studii privind impactul CT asupra rezilienței democratice și a capacității de inserție profesională.
 - Să se împărtășească rezultatele prin EPALE sau rețelele naționale de AE.

5. Includerea indicatorilor CT în sistemele de asigurare a calității

- Recomandări:
 - Elaborarea de indicatori măsurabili pentru rezultatele învățării CT și includerea acestora în cadrele naționale de evaluare a AE.
- Punere în aplicare:
 - Definiți rezultatele legate de CT (de exemplu, reflecție, raționament, participare civică).
 - Utilizați jurnale de reflecție, portofolii ale cursanților și sondaje ca surse de dovezi.
 - Includerea dimensiunilor CT în rapoartele naționale de monitorizare și evaluare a AE.

C. Recomandări pentru factorii de decizie locali și regionali

Cine poate fi contactat sau implicat:

Consiliile municipale, departamentele regionale de educație, centrele locale de învățare pentru adulți, bibliotecile, ONG-urile, universitățile și instituțiile culturale implicate în învățarea pe tot parcursul vieții și inițiativele civice.

1. Încorporați CT în strategiile locale de învățare și civice

- Recomandări:

- Includeți dezvoltarea competențelor CT în planurile municipale de educație, cultură și dezvoltare civică.
- Implementare:
 - Înființarea de laboratoare comunitare de gândire critică în centrele AE, biblioteci sau instituții culturale.
 - Integrarea gândirii critice ca unul dintre obiectivele inițiativelor locale de democrație, incluziune sau durabilitate.

2. Asigurarea accesului și incluziunii

- Recomandări
 - Oferiți sprijin logistic și financiar (locuri de desfășurare, transport, acces digital) astfel încât adulții cu posibilități reduse (de exemplu, persoanele în vârstă, migranții, persoanele cu calificare redusă) să poată participa la programele de gândire critică.
- Punere în aplicare:
 - Oferiți participare gratuită sau la costuri reduse la atelierele CT pentru adulții cu posibilități reduse.
 - Oferiți locuri de desfășurare, subvenții pentru transport, îngrijire a copiilor sau acces la echipamente digitale.
 - Colaborați cu serviciile sociale, ONG-urile și organizațiile de migranți pentru a ajunge la un public mai larg.
 - Planificați programele în mod flexibil (seara, în weekend) pentru a spori accesibilitatea.

3. Aplicarea modelului MIND în practica educațională

- Recomandări:
 - Utilizați modelul MIND în cinci etape ca bază pedagogică pentru cursuri și ateliere.
 - Încurajați educatorii să faciliteze etapele modelului MIND în orice domeniu.
- Implementare
 - Integrați cele cinci etape ale modelului MIND în cursurile AE existente (competențe digitale, angajabilitate, incluziune socială) pentru a asigura un ciclu de învățare reflexiv.

4. Implicați factorii de decizie locali în calitate de cursanți

- Recomandări:
 - Încurajați liderii municipali și funcționarii publici să participe la atelierele CT, consolidând procesul decizional bazat pe dovezi și încrederea publicului.
- Implementare:
 - Invitați primarii, consilierii și funcționarii publici să participe la ateliere scurte de CT sau la sesiuni de dialog.
 - Utilizați provocările reale ale politicilor locale ca exemple de învățare pentru aplicarea instrumentelor CT.

- Încurajați sesiunile de reflecție comună între factorii de decizie și cetățeni pentru a consolida înțelegerea reciprocă și procesul decizional bazat pe dovezi.

5. Dezvoltați continuu CT în organizații

- Recomandări:
 - Stabiliți procese interne regulate de învățare reciprocă și mentorat pentru educatori, pentru a face schimb de experiențe în predarea CT.
- Implementare:
 - Întâlniri periodice de reflecție, observații între colegi și sesiuni co-facilitate utilizând programul și setul de instrumente MIND.

6. Promovarea parteneriatelor locale și implicarea cursanților

- Recomandări
 - Sprijinirea colaborării între centrele AE, ONG-uri, universități și organizații culturale pentru a crea împreună programe de CT.
 - Conceperea de programe în care cursanții identifică probleme, explorează perspective și propun acțiuni. CT este consolidat atunci când cursanții simt că sunt responsabili de propria învățare.
- Implementare
 - Implicați cursanții în proiectarea în comun a atelierelor și a proiectelor comunitare.
 - Promovați facilitarea între colegi și învățarea comună între generații.
 - Utilizați abordări bazate pe proiecte sau pe rezolvarea problemelor, în care cursanții definesc probleme reale și testează soluții.
 - Includeți cicluri de reflecție și feedback, astfel încât elevii să evalueze rezultatele și să sugereze îmbunătățiri.

7. Măsurați și comunicați impactul

- Recomandări:
 - Utilizați instrumente simple de autoevaluare pentru a documenta schimbările în atitudinile, deciziile și implicarea cursanților, demonstrând valoarea acestora finanțatorilor și factorilor de decizie.
- Implementare
 - Colectați feedback prin instrumente de autoevaluare (de exemplu, jurnale de reflecție) și sondaje scurte.
 - Documentați povești de impact care arată modul în care cursanții aplică CT în viața de zi cu zi sau în acțiunile comunității.
 - Partajați rezultatele în rapoarte anuale, note de informare și mass-media locală pentru a crește vizibilitatea.
 - Utilizați concluziile pentru a informa propunerile de finanțare și pentru a consolida eforturile de advocacy.

8. Implicați-vă în promovarea la nivel local

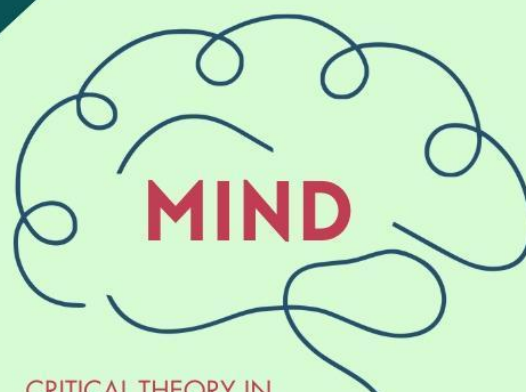
- Recomandări:
 - Prezențați în mod activ rolul EA în dezvoltarea CT factorilor de decizie locali, angajatorilor și grupurilor comunitare.
- Implementare
 - Elaborați „rapoarte de impact” anuale care să prezinte schimbările survenite în comunitate ca urmare a programelor CT (de exemplu, participarea civică, povești de incluziune socială).

Un apel la acțiune

Parteneriatul MIND afirmă că gândirea critică este o necesitate pentru societăți reziliente, democratice și coezive. Prin sprijinirea adulților să gândească, să pună întrebări și să acționeze, sistemele AE pot ajuta cetățenii să navigheze în complexitate cu încredere și empatie.

Aceste recomandări invită factorii de decizie, municipalitățile și furnizorii de AE să colaboreze pentru a susține moștenirea MIND: să facă din gândirea critică o caracteristică definitorie a învățării pe tot parcursul vieții și, prin aceasta, să consolideze comunitățile și democrația însăși.

Invităm părțile interesate din întreaga Europă să ni se alăture în punerea în practică a acestor recomandări prin colaborare, dialog și învățare comună.

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426